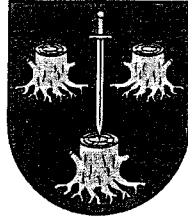

Załącznik nr. 2
do Uchwały Nr XX/122/2012
z dnia 28 czerwca 2012r

**Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Programu Usuwania Wyrobów Zawierających Azbest
na lata 2012 – 2032
dla Gminy Gózd
- aktualizacja**

Spis treści

1. WPROWADZENIE	3
1.1. Podstawa prawna i cel prognozy	3
2. METODYKA SPORZĄDZENIA PROGNOZY ODDZIAŁYWANIA PROGRAMU USUWANIA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST	4
3. ANALIZA ZAWARTOŚCI PROGRAMU USUWANIA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH DLA GMINY GÓZD NA LATA 2012 – 2032	5
3.1. Zawartość Programu	5
3.2. Cel i zadania Programu	5
3.3. Powiązania Programu z innymi dokumentami strategicznymi.....	8
4. ANALIZA STANU ŚRODOWISKA NATURALNEGO	10
4.1. Istniejący stan środowiska oraz problemy jego ochrony z punktu widzenia realizacji programu ze szczególnym uwzględnieniem terenów podlegających ochronie.....	10
4.2. Potencjalne zmiany stanu środowiska w przypadku braku realizacji Programu Usuwania Wyrobów Zawierających Azbest dla gminy Gózd na lata 2012 - 2032.....	18
5. PRZEWIDYWANE ODDZIAŁYWANIE NA ŚRODOWISKO.....	19
5.1. Stan środowiska na obszarach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem .	19
5.2. Przewidywane znaczące oddziaływania (bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnioterminowe i długoterminowe, stałe, chwilowe, pozytywne i negatywne) na środowisko	19
5.3. Rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczanie negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem realizacji programu usuwania wyrobów zawierających azbest	24
5.4. Niedostatki i braki materiałów utrudniające ocenę szkodliwego oddziaływania na środowisko ustaleń Programu	25
5.5. Oddziaływania transgraniczne związane z realizacją programu usuwania wyrobów zawierających azbest	26
6. INFORMACJE KOŃCOWE	26
6.1. Metody wykorzystane przy opracowaniu Prognozy i analizie realizacji Programu.....	26
6.2. Metody analizy realizacji skutków Programu	26
7. STRESZCZENIE W JĘZYKU NIESPECJALISTYCZNYM	27
8. SPIS LITERATURY.....	29
9. SPIS TABEL.....	29

1. WPROWADZENIE

1.1. Podstawa prawna i cel Prognozy

Obowiązek sporządzenia prognozy oddziaływania na środowisko dla dokumentów strategicznych - programów, planów i polityk wynika z ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (*Dz. U. z 2008 r. Nr 199 poz. 1227 z późn. zm*). Przepisy tej ustawy zobowiązują organ opracowujący: proj. Programu Usuwania Wyrobów Zawierających dla gminy Gózd na lata 2012 – 2032 - aktualizacja do sporządzenia dokumentacji prognozy oddziaływania na środowisko oraz przeprowadzenia postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko z udziałem społecznym.

Głównym celem niniejszej prognozy oddziaływania na środowisko (zwanej dalej Prognozą) jest określenie możliwych skutków w środowisku, jakie mogą wystąpić w wyniku realizacji proj. Aktualizacji Programu Usuwania Wyrobów Zawierających dla gminy Gózd.

Prognoza jest dokumentem wspierającym proces decyzyjny i procedurę konsultacji. Wskazuje na możliwe negatywne skutki realizacji Programu i przedstawia zalecenia dotyczące przeciwdziałania ewentualnym negatywnym skutkom oraz przedstawia sposoby ich minimalizacji.

Celem przeprowadzenia niniejszej Prognozy była:

- ocena stopnia i sposobu uwzględnienia zagadnień ochrony środowiska we wszystkich częściach – proj. Aktualizacji Programu Usuwania Wyrobów Zawierających dla gminy Gózd,
- ocena potencjalnych skutków środowiskowych wdrażania zapisów Programu

2. METODYKA SPORZĄDZENIA PROGNOZY ODDZIAŁYWANIA PROGRAMU USUWANIA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST

Podstawą prawną sporządzenia niniejszej „Prognozy oddziaływania na środowisko proj. „Programu Usuwania Wyrobów Zawierających dla gminy Gózd na lata 2012 – 2032 - aktualizacja” jest art. 46 ust. 3 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o *udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2008 Nr 199, poz. 1227 z późn. zm.)*. Artykuł ten zobowiązuje organy administracji opracowujące projekty polityk, strategii, planów lub programów obowiązek przeprowadzenia postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko skutków realizacji tych dokumentów. Związane jest to ze stosowaniem w prawodawstwie polskim postanowień Dyrektywy 2001/42/WE z 27 czerwca 2001 roku w sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko.

W związku z powyższym do przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko proj. Aktualizacji Programu Usuwania Wyrobów Zawierających dla gminy Gózd organ administracji publicznej – Wójt gminy Gózd, na podstawie zapisu art. 51 ust. 1 w/w ustawy, został zobowiązany do sporządzenia Prognozy oddziaływania na środowisko dla przedmiotowego opracowania.

Zawartość niniejszej Prognozy wynika z art. 51 wspomnianej ustawy o *udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2008 Nr 199, poz. 1227 z późn. zm)* oraz uzgodnień dotyczących zakresu i szczegółowości informacji, jakie powinny być zawarte w Prognozie, dokonane przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie przy piśmie z dnia 16 marca 2012 roku znak WOOS I-411.51.2012.DC oraz Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego z dnia 21 lutego 2012 roku znak ZNS.9022.1.00021.2012.PA SW 02803/2012 .

Prognoza oddziaływania na środowisko proj. Programu Usuwania Wyrobów Zawierających dla gminy Gózd powinna :

1. Zawierać

- a) informacje o zawartości, głównych celach projektowanego dokumentu oraz jego powiązaniach z innymi dokumentami,
- b) informacje o metodach zastosowanych przy sporządzaniu prognozy,
- c) propozycje dotyczące przewidywanych metod analizy skutków realizacji postanowień projektowanego dokumentu oraz częstotliwości jej przeprowadzania,
- d) streszczenie sporządzone w języku niespecjalistycznym,

2. Określać, analizować i oceniać:

- a) istniejący stan środowiska oraz potencjalne zmiany tego stanu w przypadku braku realizacji projektowanego dokumentu,
- b) stan środowiska na obszarach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem,
- c) cele ochrony środowiska ustalone na szczeblu krajowym istotne z punktu widzenia projektowanych dokumentów oraz sposoby, w jakich te cele i inne problemy środowiska zostały uwzględnione podczas opracowywania dokumentów,
- d) przewidywane znaczące oddziaływania, w tym oddziaływania bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnioterminowe i długoterminowe, stałe i chwilowe oraz pozytywne i negatywne, na zdrowie, ludzi, wodę i powietrze. Należy uwzględnić zależności między tymi elementami środowiska i między oddziaływaniem na te elementy.

3. Przedstawić:

- a) rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko
- b) rozwiązania alternatywne do rozwiązań zawartych w projektowanym dokumencie wraz z uzasadnieniem ich wyboru oraz opis metod dokonania oceny prowadzącej do tego wyboru albo wyjaśnienie braku rozwiązań alternatywnych, w tym wskazania trudności wynikających z niedostatków techniki lub luk we współczesnej wiedzy
- c) wpływ założeń i planowanych przedsięwzięć uwzględnionych w przedmiotowym projekcie dokumentu na wszystkie formy ochrony przyrody chronione z mocy ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. Nr 92, poz. 880, ze zm.),

a w szczególności na:

- *Kozienski Park Krajobrazowy im. Profesora Ryszarda Zaręby wraz z otuliną*
- *Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków Natura 2000 - Ostoja Kozienska (kod obszaru PLB140013)*
- *Obszar Specjalnej Ochrony Siedlisk - Puszcza Kozienska PLH 140035.*

3. ANALIZA ZAWARTOŚCI PROGRAMU USUWANIA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH DLA GMINY GÓZD NA LATA 2012 – 2032

3.1. Zawartość Programu

Proj. „Programu Usuwania Wyrobów Zawierających Azbest na lata 2012 – 2032 dla gminy Gózd - aktualizacja” jest długofalową strategią w gospodarce odpadami dla gminy Gózd, który będzie aktualizowany i rozszerzany o nowe zadania wynikające ze zmian zachodzących w gospodarce odpadami zawierającymi azbest. Program jest dokumentem, który ma zagwarantować oczyszczenie terenu gminy Gózd z wyrobów zawierających azbest w terminie do 2032 roku, wyeliminowanie spowodowanych azbestem negatywnych skutków zdrowotnych u mieszkańców, a także likwidację oddziaływania azbestu na środowisko. Proj. Programu Usuwania Wyrobów Zawierających dla gminy Gózd, po uzyskaniu wymaganych opinii, zostanie przyjęta Uchwałą Rady Gminy Gózd.

Założenia Programu są spójne z dokumentami wyższego szczebla, jakimi są: „Krajowy Plan Gospodarki Odpadami 2014” i „Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 - 2032”.

Celem Prognozy jest określenie skutków dla środowiska wynikających z realizacji ustaleń proj. „Programu Usuwania Wyrobów Zawierających Azbest na lata 2012 – 2032 dla gminy Gózd - aktualizacja”.

Zagrożenia

W rozdziale tym zostały opisane rodzaje azbestu, jego budowa i właściwości, zastosowanie azbestu w poszczególnych gałęziach przemysłu oraz w budownictwie w rozbiciu na poszczególne kody odpadów zgodnie z katalogiem odpadów. W dalszej części przedstawiony został wpływ azbestu na organizm ludzki, rodzaje narażenia oraz choroby powodowane przez azbest. Następnie pokazano rodzaje zanieczyszczenia środowiska azbestem z podziałem na źródła naturalne, przetwórstwo azbestu i eksploatacje wyrobów zawierających azbest oraz postępowanie z wyrobami zawierającymi azbest.

3.2. Cel i zadania programu

Głównym celem Programu jest:

- spowodowanie usunięcia z terenu gminy Gózd wyrobów zawierających azbest do roku 2032

- minimalizacja negatywnych skutków zdrowotnych powodowanych kontaktem z włóknami azbestu;
- likwidacja szkodliwego oddziaływania azbestu na środowisko

Natomiast podstawowym zadaniem Aktualizacji Programu jest ustalenie procedur i harmonogramu prac przy usuwaniu przedmiotowych wyrobów oraz wskazanie możliwości pozyskania funduszy na usunięcie wyrobów zawierających azbest.

Wykaz aktów prawnych regulujących postępowanie z wyrobami zawierającymi azbest

W powyższym rozdziale opisano zagadnienia aktualnie obowiązujące akty prawne :

- krajowe akty prawne,
- zasady postępowania z wyrobami zawierającymi azbest w aspekcie obowiązującego prawa w oparciu o obowiązujące ustawy i rozporządzenia dotyczące wyrobów zawierających azbest.

Założenia do programu

W rozdziale przedstawiono ogólne ramy realizacji Programu, w tym wskazano głównych uczestników jego realizacji wraz ze źródłem finansowania.

Obowiązki gminy

W niniejszym rozdziale określono obowiązki samorządu gminnego, w tym, obowiązek o informacji przekazywanej przez osoby fizyczne (właściciele i zarządców nieruchomości - wspólnoty mieszkaniowe) o wyrobach zawierających azbest i miejscu ich wykorzystywania oraz przedkładaniu marszałkowi województwa informacji o występowaniu substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska.

W tym rozdziale określono także obowiązki właścicieli nieruchomości związane m.in. z kontrolą wyrobów azbestowych, sporządzeniem inwentaryzacji zastosowanych wyrobów zawierających azbest poprzez sporządzenie spisu z natury, a także sporządzaniem i przedkładaniem marszałkowi województwa (dot. przedsiębiorców) lub wójtowi gminy (dot. osób fizycznych niebędących przedsiębiorcami) oraz aktualizacją informacji o wyrobach zawierających azbest.

Zamieszczono ponadto obowiązki wykonawców prac polegających na zabezpieczeniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest, które uwzględniają w szczególności uzyskanie pozwolenia, decyzji zatwierdzającej program gospodarowania odpadami.

Postępowanie z wyrobami zawierającymi azbest

W niniejszym rozdziale zawarto wykaz sankcji karnych wynikających z nieprzestrzegania zapisów oraz wskazano na odpowiedzialność administracyjną poprzez wstrzymanie prowadzonej przez podmiot korzystający ze środowiska lub osobę fizyczną działalności powodującej pogorszenie stanu środowiska w znacznych rozmiarach lub zagrażającej życiu lub zdrowiu ludzi.

Realizacja programu usuwania wyrobów zawierających azbest

W rozdziale określono ramy prawne realizacji Programu i obowiązki spoczywające w tym względzie w szczególności na samorządzie gminnym. Wymienione zostały etapy postępowania mającego na celu usunięcie wyrobów azbestowych, które uwzględnia dokonanie zgłoszenia do odpowiednich organów administracji architektoniczno – budowlanej oraz Powiatowemu Inspektorowi Nadzoru Budowlanego.

Unieszkodliwianie odpadów zawierających azbest

Rozdział ten określa rodzaje odpadów zawierających azbest i miejsca ich unieszkodliwiania poprzez składowanie. W tym rozdziale zamieszczono wykaz składowisk odpadów azbestowych zlokalizowanych na terenie Polski. Na terenie województwa mazowieckiego istnieje jedno takie składowisko : Składowisko Odpadów Komunalnych w Rachocinie, Miasto Sierpc, ul. Traugutta 32.

Ponadto za dopuszczalną formą unieszkodliwiania azbestu uznano przetwarzanie w urządzeniach przewoźnych, które polega na unicestwieniu włókien azbestu.

Lokalizacja i uczestnicy programu

Wskazany rozdział przedstawia dokładną charakterystykę gminy, podstawowe dane takie jak powierzchnia, ilość mieszkańców, środowiskowe i inne istotne dane społeczno - gospodarcze i środowiskowe.

Do realizatorów Aktualizacji Programu zaliczono :

- a) Urząd Gminy Gózd,
- b) Radnych,
- c) Sołtysów

Natomiast do uczestników Aktualizacji Programu zaklasyfikowano :

- a) właściciele nieruchomości, którymi są osoby fizyczne (również wspólnoty mieszkaniowe),
- b) gminne jednostki i zakłady organizacyjne.

Informacje o ilości i stanie wyrobów zawierających azbest na terenie gminy Gózd

W rozdziale tym wykazano dane charakteryzujące występowanie wyrobów azbestowych na terenie gminy Gózd, w tym ich ilość, a także przelicznik masowy wyrobów azbestowych do powierzchni gminy. Wg. danych na terenie gminy na koniec 2011 roku występowało 424 703 m² płyt azbestowo - cementowych, (co stanowi 6 795,26 Mg), przy wskaźniku nagromadzenia wynosi 87,17 Mg/km².

Należy nadmienić, iż w latach 2008 – 2011 z terenu gminy usunięto 2 439 m² wyrobów azbestowych z obiektów należących do gospodarczych osób fizycznych.

Finansowe aspekty realizacji programu

W rozdziale tym przedstawiono potencjalne źródła finansowania przedsięwzięć przede wszystkim :

- budżet Gminy
- Wojewódzki Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie

Ponadto wykazano składowe kosztów usuwania wyrobów zawierających azbest tj. demontaż, transport i unieszkodliwianie.

Metody i koszty realizacji Programu

W rozdziale tym określono metody realizacji Aktualizacji Programu, w tym poprzez przeprowadzenie akcji informacyjno – propagandowej.

Określono także średni koszt demontażu i usunięcia wyrobów azbestowych z zabudowań jednorodzinnych na terenie gminy. Realizację zadania oparto na 3 wariantach tj. I przy 100 % udziale środków zewnętrznych i własnych gminy, II przy 80 % udziale tych środków i III przy 50 % ich udziale. Nadto określono wymogi formalne dla sfinansowania zadania

związanego z usunięciem wyrobów azbestowych, w tym konieczność przygotowania Regulaminu zasad przyznawania dofinansowania.

Wytyczne dotyczące przepisów BHP w zakresie bezpiecznego usuwania wyrobów azbestowych

W rozdziale tym omówiono szczegółowo wymagania techniczne w zakresie oczyszczania pomieszczeń, w których znajdują się instalacje lub urządzenia zawierające azbest. Nadto wykazano, iż w przypadku konieczności usunięcia elementów zawierających azbest z obiektów budowlanych, wymagane jest przestrzeganie przepisów Prawa budowlanego oraz przepisów specjalnych dotyczących azbestu. Zwrócona została szczególna uwaga na przestrzeganie przepisów BHP w tym poprzez stosowanie środków technicznych, odpowiednich zabezpieczeń przed pyleniem, izolowanie pomieszczeń w przypadku przekroczenia dopuszczalnych poziomów zapylenia. Istotne znaczenie zostało przypisane zachowaniu ostrożności podczas transportu wyrobów azbestowych do miejsca przeznaczenia.

Monitoring i ocena realizacji Programu

Monitoring Programu będzie oparty na wskaźnikach uwzględniających: ilość zdemontowanych wyrobów zawierających azbest, ilość unieszkodliwionych odpadów niebezpiecznych zawierających azbest, stopień usunięcia wyrobów azbestowych, stopień wykorzystania środków finansowych zaplanowanych na realizację Aktualizację Programu w danym roku oraz ilość zinwentaryzowanych „dzikich” wysypisk zawierających azbest. W rozdziale niniejszym została zawarta częstotliwość sporządzania sprawozdawczości ze realizacji Aktualizacji Programu w celu jej opiniowania.

Harmonogram rzeczowy do realizacji usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Gózd w latach 2012 – 2032

W tym rozdziale zawarto harmonogram rzeczowy wdrożenia Aktualizacji Programu na obszarze gminy Gózd. Uwzględnia on planowane przedsięwzięcia związane z usunięciem wyrobów zawierających azbest w latach 2012 – 2032, w tym wykazano jednostki odpowiedzialne za wdrażanie poszczególnych zadań, potencjalne źródła finansowania zadań i terminy ich realizacji.

W końcowej części Aktualizacji Programu zawarto podsumowanie całości przedmiotowego opracowania

3.3. Powiązania Programu z innymi dokumentami strategicznymi

Podstawowym dokumentem określającym ramy prawne gospodarki odpadami w Unii Europejskiej jest Dyrektywa Rady 74/442/EEC, nakładająca na państwa członkowskie obowiązek zapewnienia odzysku i usuwania odpadów w sposób niezagrażający życiu ludzkiemu oraz niepowodujący szkód w środowisku. Ponadto nakłada ona obowiązek zapobiegania tworzeniu się lub ograniczaniu ilości odpadów i ich szkodliwości.

Cele i instrumenty sformułowane na szczeblu wspólnotowym zostały w przewadze przeniesione do Polityki Ekologicznej Państwa w latach 2009 – 2012 z perspektywą do roku 2016. Priorytety tego dokumentu obejmują:

- kierunki działań systemowych,
- ochrona zasobów naturalnych,
- poprawa, jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego

Krajowy Plan Gospodarki Odpadami KPGO 2014

Krajowy plan gospodarki odpadami 2014 stanowi aktualizację Krajowego planu gospodarki odpadami 2010 (Kpgo 2010), uchwalonego w 2006 r., uwzględniającym rekomendacje zawarte w „Sprawozdaniu z realizacji Krajowego planu gospodarki odpadami 2010 za okres od dnia 1 stycznia 2007 r. do dnia 31 grudnia 2008 r.”.

Określono w nim następujące cele główne:

- utrzymanie tendencji oddzielenia wzrostu ilości wytwarzanych odpadów od wzrostu gospodarczego kraju wyrażonego w PKB,
- zwiększenie udziału odzysku, w tym w szczególności odzysku energii z odpadów, zgodnego z wymogami ochrony środowiska,
- zmniejszenie ilości wszystkich odpadów kierowanych na składowiska odpadów,
- wyeliminowanie praktyki nielegalnego składowania odpadów,
- utworzenie i uruchomienie bazy danych o produktach, opakowaniach i gospodarce odpadami (BDO).

Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 - 2032

Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 - 2032 ustanowiony został przez Radę Ministrów uchwałą Nr 122/2009 z dnia 14 lipca 2009 r. i jest kontynuacją oraz aktualizacją celów oraz działań ustalonych w Programie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski przyjętym przez Radę Ministrów w dniu 14 maja 2002 r., do którego opracowania została zobowiązana Rada Ministrów w drodze przyjętej przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej Rezolucji z dnia 19 czerwca 1997 r. - w sprawie programu wycofania azbestu z gospodarki (M.P. Nr 38, poz. 373) tj.:

- usunięcie i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest;
- minimalizacja negatywnych skutków zdrowotnych spowodowanych obecnością azbestu na terytorium kraju;
- likwidacja szkodliwego oddziaływania azbestu na środowisko.

Określa jednak nowe zadania niezbędne do oczyszczenia kraju z azbestu w okresie 24 lat, wynikające ze zmian gospodarczych i społecznych, jakie nastąpiły m.in. w związku ze wstąpieniem Polski do Unii Europejskiej.

Wojewódzki Plan Gospodarki Odpadami dla Mazowsza na lata 2007-2011 z uwzględnieniem lat 2012-2015”

Uchwałą Nr 164/07 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 15 października 2007 r. przyjęto „Wojewódzki Plan Gospodarki Odpadami dla Mazowsza na lata 2007-2011 z uwzględnieniem lat 2012-2015” (WPGO 2007-2015) wraz z autopoprawką. Celem niniejszego dokumentu jest przedstawienie działań zmierzających do poprawy sytuacji w zakresie gospodarki odpadami poprzez usprawnienie istniejącego systemu gospodarowania odpadami w województwie. Plan obejmuje równocześnie pełen zakres informacji dotyczących głównych rodzajów odpadów powstających w Województwie Mazowieckim, a w szczególności odpadów komunalnych, z uwzględnieniem odpadów ulegających biodegradacji, odpadów opakowaniowych, odpadów z budowy, remontów i demontażu obiektów budowlanych oraz infrastruktury drogowej, oraz odpadów niebezpiecznych, pojazdów wycofanych z eksploatacji, zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego, PCB, azbestu, odpadów medycznych i weterynaryjnych, olejów odpadowych, baterii i akumulatorów.

Przyjęto zgodnie z Krajowym planem gospodarki odpadami 2014 oraz Programem Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 - 2032, następujące cele :

- spowodowanie usunięcia z terenu gminy Gózd wyrobów zawierających azbest do roku 2032,
- spowodowanie sukcesywnej likwidacji oddziaływania azbestu na środowisko
- minimalizacja negatywnych skutków zdrowotnych powodowanych kontaktem z włóknami azbestu

4. ANALIZA STANU ŚRODOWISKA NATURALNEGO

Analiza stanu środowiska przyrodniczego gminy Gózd dokonana została w oparciu o tj.: Program Ochrony Środowiska Województwa Mazowieckiego na lata 2007 - 2010 z uwzględnieniem perspektywy do 2014 r. i informacje Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Warszawie. Dlatego też niniejsza Prognoza omawia jedynie wybrane zagadnienia związane ze środowiskiem na terenie gminy.

4.1. Istniejący stan środowiska oraz problemy jego ochrony z punktu widzenia realizacji Programu ze szczególnym uwzględnieniem terenów podlegających ochronie

Wody podziemne

Cała gmina Gózd jest zlokalizowana na obszarze zbiornika nr 405 (Niecka Radomska (K2)). Jego cała powierzchnia obejmuje 3 220 km², z czego 400 km² podlega najwyższej ochronie (ONO – północno-wschodnie obrzeża gminy Gózd). Utwory wodonośne pochodzą z kredy (K2). Typ zbiornika szczelinowo-porowy. Średnia głębokość wynosi od 30 do 70 m, a szacunkowe zasoby dyspozycyjne wynoszą 820.00 tys. m³/d. Na obszarze gminy ujmowane są dwa poziomy wodonośne: czwartorzędowy i kredowy.

Poziom wód holocenijskich stanowiących część wód poziomu czwartorzędowego występujący głównie w dolinach Gzówki i Pacynki jest zasilany głównie drogą infiltracji wód opadowych pluwalnie, co powoduje sezonowe wahania poziomu wód. należy również pamiętać, iż poziom ten ma kontakt z wodami cieków, co znajduje odzwierciedlenie w ich jakości w zależności od stanu sanitarnego cieku. Plejstocenijski poziom wód gruntowych jest związany z sedymentacjami glacialnymi głównie z warstwami piaszczysto-żwirowymi reprezentującymi osady interglacialne¹.

Na terenie gminy Gózd brak jest punktu badania wód podziemnych.

Wody powierzchniowe

Gmina Gózd położona jest w zlewni dwóch rzek: Pacynki wraz z Gzówką dopływem rzeki Mlecznej i Modrzejowianki (dopływ Iżanki). Rzeka Pacynka to największy dopływ rzeki Mlecznej, której powierzchnia zlewni wynosi 166,1 km². Odwadnia głównie obszary o charakterze rolniczym. Na terenie gminy położony jest obszar górnego dorzecza Pacynki. Rzekę te zasila dopływ rzeki Gzówka, na której wybudowany jest zbiornik zaporowy Siczki. Rzeką Gzówką swój początek bierze z rowów melioracyjny przecinających lasy, łąki i pola uprawne w Czarnym Lasku. Na obszarze rzeki Gzówki występują gleby lekkie bielcowe z domieszkami gliniasto-iłowymi. Teren zlewni wykorzystany jest w 60% do celów rolniczych. Południowa część gminy położona jest w dorzeczu rzeki Modrzejowianki - cieku zwanego Mucha. Mucha wypływa na północny-zachód od miejscowości Kłonówek. Opuszcza teren

¹ Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska dla gminy Gózd na lata 2010 – 2013 z perspektywą do roku 2017

gminy Gózd po minięciu miejscowości Kłonów. Do Modrzejowianki wpada na terenie gminy Kazanów Modrzejowianka (zwana też Modrzejowica) wypływa na wschód od Pakostawia (gmina Iłża). Do ujścia Kobyłanki dolina rzeki jest szeroka, o niewyraźnych krawędziach. Miejscami można spotkać zabagnienia. Do najważniejszych dopływów Modrzejowianki oprócz Muchy można zaliczyć: dopływ z Polan, Kobyłankę i Strugę Tęczową. Całkowita długość Modrzejowianki wynosi 19,4 km, uchodzi ona do Iłżanki w rejonie miejscowości Osuchów na 31,2 km. Gmina posiada gęstą sieć rzeczną. Funkcjonuje gęsta sieć rowów wskutek braku wystarczającego nadzoru działa jednostronnie, co prowadzi do znacznego przesuszenia jak i spadku ich produktywności, co w przyszłości ze względu na postępującą mineralizację grozi wyjąłowieniem znacznych obszarów. To niepokojące zjawisko zauważalne jest m.in. w dolinie rzeki Pacynki i Guzówki.

W gminie istnieje 18 zbiorników retencyjnych w postaci stawów, sadzawek o powierzchni 4,71 ha i pojemności 52,8 tys. m³. Do najważniejszych należą:

stawy:

- w m. Kuczki o powierzchni 2,34 ha,
- w m. Klwatka, o powierzchni 0,30 ha.

wody drobne:

- staw Małęczyn I – niewielki staw położony przy pętli końcowej autobusów komunikacji miejskiej Radomia
- staw Małęczyn II – przy ul. Ks.J. Ziębickiego przedzielony groblą;
- oczko wodne „Nowina” – śródpolne oczko wodne o powierzchni lustra około 80 m²;
- oczko wodne „Grzmucin” – przy strażnicy OSP;
- wyrobisko poźwirowe „Klwatka Królewska” – przy trasie Radom - Zwolen
- stawy we wsi Kolonia Wojstawice - Wojstawice II
- oczko wodne przy drodze gruntowej z Kłonówka do Wojstawic
- staw w Kolonii Kuczki – przy strażnicy OSP
- staw w Kolonii Kuczki – przy plebanii Drożanki – Biały Ług
- Lipiny – Czarny Ług.

W analizowanym okresie na terenie gminy Gózd nie był także prowadzony monitoring wód powierzchniowych. Należy wspomnieć, iż wg. badania wód w 2009 roku w najbliższym punkcie badawczym:

- Borowiec poniżej terenu gminy Gózd, wody powierzchniowe rzeki Zwolenianki charakteryzowała IV – klasa ze względu na elementy biologiczne².

Lasy

Lasy na terenie gminy Gózd zajmują 626,5 ha [GUS 2011] tj. 8 % ogólnej powierzchni terenu, która jest znacznie niższa od lesistości powiatu (24,60 %) i województwa (22,70 %) [GUS 2011]. W strukturze własnościowej przeważają lasy prywatne (95,42 %), a w mniejszości pozostają lasy publiczne (4,58 %).

Obszar gminy położony jest w VI Krainie Małopolskiej, 3 Dzielnicy -Radomsko - Iłżeckiej, mezoregionie Równiny Radomsko - Kozienskiej (wg T. Trampiera). Ponadto obszar terytorialnego zasięgu działania Nadleśnictwa położony jest również częściowo w granicach IV Krainy przyrodniczo - leśnej, 3 Dzielnicy Równiny Warszawsko - Kutnowskiej oraz w VI Krainie 4 Dzielnicy Wyżyny Zachodniolubelskiej

² WIOŚ. monitoring wód powierzchniowych 2009.. Warszawa. 2010

Kozienicki Park Krajobrazowy im. Profesora Ryszarda Zaręby wraz z otuliną

Kozienicki Park Krajobrazowy – w granicach gminy znajduje się 1274,66 ha otuliny parku, co stanowi ok. 16,4 % ogólnej powierzchni gminy. Park obejmuje naturalne zespoły leśne specyficzne dla Puszczy Kozienickiej charakteryzujące się dużą różnorodnością gatunkową flory i fauny. W obrębie tego obiektu znajdują się liczne rezerваты, pomniki przyrody i użytki ekologiczne. Otulina Parku wyróżnia się niezwykle pięknym krajobrazem utworzonym przez rzeki, rozległe łąki z rozproszonymi zadrzewieniami i niewielkimi skupiskami leśnymi. Lasy, zbiorniki wodne i łąki w dolinach rzek są miejscem lęgów i przelotów wielu gatunków ptaków m.in. orlika krzykliwego, rybołowa, bataliona, kraski, bociana czarnego.

Występuje tu 16 gatunków nietoperzy w tym mroczek posrebrzany, nocek wąsaty i mopek.

Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków Natura 2000 - Ostoja Kozienicka (kod obszaru PLB140013)

Ostoja Kozienicka i Puszcza Kozienicka obejmuje m.in. obszar gminy Gózd o powierzchni 964,4 ha i znajduje się na terenie bogatym w liczne elementy rzeźby pochodzenia fluwioglacjalnego: szeregiem tarasów denudacyjnych opadających stopniowo ku dolinie Wisły, poprzedzielanych licznymi wałami wydmywnymi, pomiędzy którymi znajdują się niecki, zwykle silnie zabagnione. Wcześniej utrzymywały się tu drzewostany z klonem, jesionem, lipą, dębem i bukiem. Obecnie dominuje sosna (84%) oraz w dużo mniejszym stopniu jodła (4%). Lasy zajmują większość powierzchni obszaru. Resztę terenu pokrywają pola uprawne, łąki, pastwiska. Występują tu również interesujące połacie torfowisk wysokich i niskich.

Występuje co najmniej 28 gatunków ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej, 3 gatunki z Polskiej Czerwonej Księgi (PCK). Wykazano z tego terenu ponad 200 gatunków ptaków, w tym 147 lęgowych. W okresie lęgowym obszar zasiedla co najmniej 1% populacji krajowej następujących gatunków ptaków: bączek (PCK), bocian czarny, kraska (PCK), lelek; stosunkowo wysoką liczebność osiągają: bąk (PCK), bocian biały, rybitwa czarna.

Spośród królujących tu roślin spotkać można liczne rzadkie i chronione gatunki naczyniowych, m.in. czosnek niedźwiedzi (*Allium ursinum*), widłaki (*Lycopodium sp.*), wiele gatunków storczyków, przebiśniega (*Galanthus nivalis*), pełnika europejskiego (*Trolius europaeus*), lilię złotogłów (*Lilium martagon*), zimozioła północnego (*Linnea borealis*) i inne.

Obszar Specjalnej Ochrony Siedlisk - Puszcza Kozienicka PLH 140035

Puszcza Kozienicka PLH 140035 zlokalizowana jest jednocześnie w Kozienickim Parku Krajobrazowym Imienia Profesora Ryszarda Zaręby oraz jego otulinie. Pod względem geologicznym Puszcza Kozienicka jest mało zróżnicowana. Teren ten zaliczany do warstw rowu kredy lubelskiej i w niewielkim fragmencie obrzeżenia Gór Świętokrzyskich. Na całym obszarze występują warstwy czwartorzędowe wykształcone jako: piaski drobno-ziarniste, średnioziarniste, a w dolinach rzek nawet gruboziarniste, żwiry i pospółka. Są także gliny zwałowe szare zastoiskowe, gliny zwałowe brązowo-szare piaszczyste, ily szare i siwe. Występują również piaski gliniaste i gliny piaszczyste. Utwory trzeciorzędowe występują głównie w północnej części Puszczy. Utwory kredowe występują na całym obszarze Puszczy Kozienickiej. Są to utwory kredy lubelskiej – głównie kredy górnej o miąższości 200-300 metrów. Pokrywa glebowa Puszczy Kozienickiej ukształtowała się pod wpływem układu trzech głównych czynników, do których należą: substrat macierzysty, typ gospodarki wodnej i zespoły roślinne. Skały macierzyste gleb to wyłącznie utwory czwartorzędowe. W przewadze występują osady polodowcowe – plejstoceniowe: gliny i piaski zwałowe; żwiry,

piaski i pyły fluwioglacialne; sporadyczne ility warstwowe. W dolinach rzek i cieków oraz w obniżeniach terenowych pojawiają się utwory holoceniowe: osady aluwialne i torfy. Część terenu pokrywają piaski eoliczne – wydmowe. Gleby Puszczy Kozienickiej są zróżnicowane. Stwierdzono tam występowanie trzynastu typów należących do czterech działów gleb: gleby litogeniczne, gleby autogeniczne, gleby semihydrogeniczne i gleby hydrogeniczne. Obszar Puszczy Kozienickiej leży w zlewni Wisły i Radomki. Sieć rzeczna Puszczy Kozienickiej jest bogata i urozmaicona. Centralną i zachodnią jej część odwadnia Radomka, do której uchodzą mniejsze rzeki – Mleczna, Pacynka, Leniwka i Narutówka. Przez północne i wschodnie obszary płynie najpiękniejsza rzeka obszaru Zagożdżonka, do której uchodzi szereg mniejszych cieków, z których do największych należą Brzeźniczka i Chartówka. Wszystkie puszczańskie rzeki mają charakter drenujący. W obrębie obszaru znajdują się stawy rybne w Grądach i Bąkowcu. W krajobrazie dominują obszary leśne, które zajmują około 39 tys. ha. Od 1994 r. w większości stanowią one Leśny Kompleks Promocyjny "Lasy Puszczy Kozienickiej". Jest to jeden z najcenniejszych pod względem przyrodniczym kompleksów puszczańskich w Polsce. O jego randze świadczy przede wszystkim – wysoka różnorodność biologiczna mierzona na wszystkich poziomach: genetycznym, gatunkowym i ekosystemowym. Występuje tu szereg siedlisk przyrodniczych oraz gatunków chronionych i zagrożonych wymarciem w skali kraju i kontynentu. W zbiorowiskach leśnych Puszczy występuje znaczna liczba drzew w wieku od 150 do 400 lat.

Typy SIEDLISK wymienione w Załączniku I Dyrektywy Rady 92/43/EWG

- **2330** Wydmy śródlądowe z murawami napiaskowymi,
- **3150** Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z (*Nympheion, Potamion*),
- **6230** Górskie i niżowe murawy bliźniaczkowe (Nardion – płaty bogate florystycznie),
- **6410** Zmienne-wilgotne łąki trzęślicowe (*Molinion*),
- **6430** Ziołorośla górskie (*Adenostylion alliariae*) i ziołorośla nadrzeczne (*Convolvuletalia sepium*),
- **6510** Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*),
- **7110** Torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (żywe),
- **7120** Torfowiska wysokie zdegradowane, lecz zdolne do naturalnej i stymulowanej regeneracji,
- **7140** Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z *Scheuchzerio-Caricetea*),
- **7150** Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku (*Rhynchosporion*),
- **7230** Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze łąk, turzycowisk i mechowisk,
- **9170** Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (*Galio-Carpinetum, Tilio-Carpinetum*),
- **91D0** Bory i lasy bagienne (*Vaccinio uliginosi-Betuletum pubescentis, Vaccinio uliginosi-Pinetum, Pino*),
- **91E0** Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis, Populetum albae, Alnenion*),
- **91F0** Łęgowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe (*Ficario-Ulmetum*),

- **9110** Ciepłolubne dąbrowy (*Quercetalia pubescenti-petraeae*),
- **91P0** Wyżynny jodłowy bór mieszany (*Abietetum polonicum*),
- **91T0** Sosnowy bór chrobotkowy (*Cladonio-Pinetum* i chrobotkowa postać *Peucedano-Pinetum*).

Na terenie Puszczy Kozienickiej PLH 140035 stwierdzono 59 gatunków ssaków. Dla tej grupy kręgowców jest najważniejszą, po Puszczy Kampinoskiej, ostoją w centralnej Polsce. Jednym z jej mieszkańców jest popielica (*Glis glis*), gatunek wymieniony w Polskiej Czerwonej Księdze Zwierząt. Populacja tu występująca cechuje się bardzo dużą liczebnością i jednym z najwyższych w kraju wskaźników zagęszczenia osobników /1 ha lasu. Interesującymi ssakami są również – orzesznica (*Muscardinus avellanarius*) oraz smużka (*Sicista betulina*), bardzo rzadki krajowy gatunek borealny. Puszczkańskie rzeki zasiedlają stabilne populacje bobra i wydry. Okresowo pojawiają się tutaj migrujące wilki (*Canis lupus*). Chiropterofauna Puszczy Kozienickiej jest bardzo bogata i porównywalna z Puszczą Białowieską. Stwierdzono tu 16 spośród 17 gatunków nietoperzy występujących w Polsce niżowej, przy czym do rozrodu przystępuje 14 gatunków.

Spośród 18 krajowych gatunków płazów na terenie Puszczy Kozienickiej stwierdzono 13 gatunków, w tym – kumaka nizinnego (*Bombina bombina*) i traszkę grzebieniastą (*Triturus cristatus*). Fauna gadów reprezentowana jest przez sześć gatunków. Osobliwością tego obszaru jest populacja żółwia błotnego (*Emys orbicularis*). Jednym z najbardziej interesujących gatunków jest rak szlachetny (*Astacus astacus*), który posiada tu najliczniejszą w Polsce centralnej i stabilną populację. Ten przedstawiciel krajowych dziesięcionogów Decapoda figuruje na Światowej Czerwonej Księdze Zwierząt oraz polskim jej odpowiedniku. Obszar ten to jedna z najważniejszych na Mazowszu ostoi dla populacji: poczwarówek – zwężonej (*Vertigo angustior*) i jajowatej (*Vertigo moulinsiana*). Stwierdzono tu również występowanie zatoczka łamliwego (*Anisus vorticulus*).

W obrębie Puszczy Kozienickiej stwierdzono: pachnicę dębową (*Osmoderma eremita*), zgniotka cynobrowego (*Cucujus cinnaberinus*), czerwńczyka nieparka (*Lycaena dispar*), czerwńczyka fioletka (*Lycaena helle*), modraszka telejusa (*Maculinea telejus*). Do osobliwości tego obszaru należy występowanie sawczynki piaskowej (*Parnopes grandior*). Poza istniejącym stanowiskiem w Puszczy Kozienickiej wymierający gatunek nie był notowany na terenie kraju od kilkudziesięciu lat. Bardzo bogata w Puszczy Kozienickiej jest fauna chrząszczy z rodziny bogatkowatych Buprestidae. Stwierdzono tu również oderwane od zwartego zasięgu geograficznego populacje gatunków górskich i podgórszych, biologicznie związanych z jodłą. Równie cenna jest fauna kózkowatych Cerambycidae.

Osobliwością biogeograficzną Puszczy Kozienickiej jest odkryty w 1998 na jej obszarze motyl *Synanthedon loranthe* z rodziny przeziernikowatych Sesiidae. Jak dotąd jest to jedyne znane stanowisko tego owada w kraju. Flora naczyniowa, grzyby wielkoowocnikowe, porosty o randze Puszczy Kozienickiej w zachowaniu krajowej flory naczyniowej świadczy obecność sześciu gatunków wymienionych w Polskiej Czerwonej Księdze Roślin. Stwierdzono również występowanie gatunków figurujących na krajowej Czerwonej liście roślin naczyniowych.

Ponadto znajdują się tu stanowiska licznych gatunków chronionych i rzadkich regionalnie. Pomimo fragmentarycznych badań na terenie Puszczy Kozienickiej stwierdzono dotychczas

występowanie 295 gatunków grzybów wielkoowocnikowych, w tym trzy gatunki podlegające ochronie ścisłej.

Na Czerwonej liście grzybów wielkoowocnikowych w Polsce znajduje się 41 gatunków z kozienickiej mycoflory. Spośród 267 gatunków porostów znanych z terenu Puszczy Kozienickiej znajdują się takie, które wymarły lub są bliskie wymarcia w innych regionach kraju, m.in. *Flavoparmelia caperata*, *Chaenotheca phaeocephala* i *Punctelia subrudecta*. Na Czerwonej liście porostów w Polsce znajduje się 71 gatunków z kozienickiej lichenoflory.

Pomniki przyrody

Na terenie gminy Gózd w miejscowości Piskorca znajdują się pomniki przyrody (Rozporządzenie Woj. Mazowieckiego Dz. U z 2005 roku Nr. 194 poz.7024) tj.:

- buk pospolity (*Fagus Silvatica*) o obwodzie 325 cm i wysokości 25 m. na działce nr. ewid. 376/2 – las od wschodu.
- dąb szypułkowy (*Qurecus robur*) o obwodzie 250 cm i wysokości 21 m. na działce nr. ewid. 376/2 – las od wschodu.

Planowane rozwiązania w ochronie zasobów przyrody

Rezerваты przyrody

Na terenie gminy nie występują żadne rezerваты przyrody. W najbliższym czasie planuje się utworzenie dwóch rezerwatów przyrody:

„Adamów – Lipiny” - fragment dobrze zachowanej buczyny z domieszką jodły. Żyzne siedlisko lasu świeżego zapewnia bardzo dobre warunki do rozwoju buka. W runie występuje dość licznie kopytnik. Buczyny na terenie Puszczy Kozienickiej należą do rzadkości i nawiązują do dawnych naturalnych zbiorowisk występujących na jej obszarze.

„Czarny Ług” - obszar źródłiskowy, odgrywa ważną rolę w stabilizacji warunków wodnych w okolicy. Znajduje się w wododziale trzech rzek - Gzówki, Zwolenki i Zagożdżonki. Centralną część obszaru zajmują ługi (dystroficzne jeziorka) otoczone sosnowymi laskami. Wokół mniejszego zbiornika licznie występuje welnianka oraz nieco mniejszej ilości pałka ponadto sit, bagno zwyczajne oraz torfowiec. Drugi z ługów jest pozbawiony większych płatów roślinności szuwarowej. Gniazdują tu jednak gatunki ptaków wodno-błotnych np.: perkozek, czernica, głowienka, łyska, zalatują mewa śmieszka, rybitwa czarna, czapla siwa, błotniak stawowy. W otoczeniu zbiornika spotyka się przepiórkę, srokosza, kruk. Licznie występują żaby oraz ważki.

Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe

W gminie projektuje się utworzenie zespołów przyrodniczo-krajobrazowych. Projekt został zapisany w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego.

Obszar „Czarny Lasek – Podgóra” charakteryzuje się dużą różnorodnością środowisk poczynając od wydm, a kończąc na zbiornikach wodnych. Dzięki mozaice środowisk teren ten zasiedlają zróżnicowane zespoły roślin i zwierząt. W jego obrębie wyróżniają się dwa tereny o wysokiej wartości przyrodniczej, tj.:

Ług „Podgóra” - dystroficzne jezioro w jednym z ostatnich stadiów sukcesji. Wokół widać ślady dawnej eksploatacji torfu (doły potorfowe). W otoczeniu brzoza i karłowate sosny. Spotyka się welniankę, siedmiopalecznik, żurawinę, rozległe kępiaste turzycowiska. Miejsce jest ostoją ptactwa wodno-błotnego min.: cyranki, cyraneczki, łęgowisko samotnika,

perkozka. W sezonie polęgowym pierzowisko kaczek.

„Czarny Lasek” - niewielki zbiornik wodny u podstawy wału wydm otoczony lasami. Spotyka się tu: pływacza, żurawinę oraz niewielkie ilości bagna zwyczajnego. Obfite stanowisko czermieni błotnej. Miejsce rozrodu płazów między innymi żaby jeziorkowej i trawnej oraz owadów (ważki, motyle).

Użytki ekologiczne

Obecnie na terenie gminy brak jest wytypowanych użytków ekologicznych. W „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Gózd” na terenie gminy wytypowano 13 obiektów do objęcia tą formą ochrony:

- Staw Małęczyn I - niewielki staw położony przy pętli końcowej autobusów komunikacji miejskiej Radomia, naprzeciw szkoły podstawowej. Występuje tatarak, sit, w toni wodnej obficie rogatek. Lęgowisko kokoszki wodnej. Zarybiony, występuje tu okoń, karaś, szczupak i lin. Ze względu na sąsiedztwo ze Szkołą Podstawową może być wykorzystywane w edukacji przyrodniczej i ekologicznej dzieci.
- Staw Małęczyn II - wysychające wskutek melioracji dwa niewielkie stawiki w dolinie okresowego ciek przedzielone groblą. Występuje tatarak, łączeń baldaszkowy, rdestnica pływająca. Miejsce rozrodu płazów w tym żaby jeziorkowej. W części zachodniej duża kępa tarniny (potencjalne miejsce rozrodu pазia królowej i innych gatunków owadów), bzu czarnego i róży pomarszczonej oraz trzy grusze polne. Wśród ptaków można spotkać dzierzbę gąsiora, trznadła i cierniówkę.
- Oczko wodne „Nowina” - śródpolne oczko wodne o powierzchni lustra ok. 80 m² w szuwarze trzcina, pałka. W otoczeniu sit rozpieczęły i turzyce. Miejsce rozrodu płazów (m. in. żaby jeziorkowej i trawnej), ptaków (rokitniczki) i owadów (ważki). Miejsce niezwykle ważne dla zachowania lokalnej populacji płazów i owadów ze względu na położenie w środowisku silnie przekształconym przez człowieka.
- Oczko wodne „Grzmucin” - położone wśród pól, teren źródliskowy. Przy brzegu pomnikowy okaz gruszy (270 cm). Wysychające dno dawnego zbiornika porastają łany kosaćca żółtego, turzyce i tatarak. Miejsce rozrodu żaby jeziorkowej i kumaka. Konieczne wybudowanie zastawki w celu podpiętrzenia wody.
- Wyrobisko pożwirowe „Klwatka Królewska” - sztucznie powstały niewielki zbiornik wodny na miejscu dawnego zwirowiska. Obecnie w wyniku sukcesji ukształtował się dość stabilny ekosystem. Zbiornik porasta pałka szerokolistna, łączeń baldaszkowaty, jeżogłówka. Lęgowisko kaczki krzyżówki, łyski, żaby jeziorkowej i ważek. Strone stoki wyrobiska dobrze nasłonecznione porasta roślinność kserotermiczna m. in. rozchodnik, szczytliha siwa i inne stanowiące miejsce bytowania bogatej entomofauny.
- „Kolonja Wojsławice” - stawy we wsi, szuwar z pałki, bardzo liczne żaby (m.in. jeziorkowa), nielicznie kumaki.
- „Wojsławice I” - oczko wodne przy szosie, teren pofalowany, doły (potorfowe), wypełnione wodą i zarastające częściowo wierzbą osiką i olszą. W otoczeniu, na łące, obfite stanowisko storczyka. Występują: słowik szary, łożówka, zaganiacz, sroka. Z motyli - zawisak półpawik i szlaczkoń sieracznik. Ostoja płazów - liczne żaby zielone.
- „Wojsławice II” - oczko wodne przy drodze gruntowej z Kłonówka do Wojsławic, porastające pałką, sitem i jeżogłówka. W otoczeniu brzoza, olcha i osika. Miejsce rozrodu

żab zielonych.

- „Kuczki – Wieś” - dobrze zachowany fragment łągu, w otoczeniu pól z bogatą awifauną, ostoja zwierzyny płowej.
- „Kłonówek Piaszczysty” - śródleśne zarastające dystroficzne jezioro. Wzdłuż brzegu rozległe łąny pałki, turzycowisk, wełnianki, torfowca, bagna zwyczajnego, w miejscach suchszych spotyka się łochynię. Spośród ptaków wodno-błotnych gniazdują tu wodnik, błotniak stawowy, kokoszka wodna i potrzos.
- „Karszówka” - dwa stawy - łągi w obszarze źródliskowym Zagożdżonki, Gzówki i Zwolenki. Wokół zbiorników licznie występuje wełnianka (łanowo), pałka, torfowiec, czermień błotna, siedmiopalecznik. Przed przeprowadzonymi melioracjami gniazdowały tu gatunki chronione m. in. jedna z nielicznych w dawnym woj. radomskim kolonia rybitwy czarnej i mewy śmieszki, ponadto łyska, głowienka, krzyżówka i potrzos. Zbiorniki stanowiły ważną ostoję o randze lokalnej, konieczne jest więc przywrócenie poprzedniego stanu wód w zbiornikach.
- „Pło” - jedyne w całej gminie jezioro dystroficzne (łąg) w ostatnim stadium sukcesji całkowicie pokryte płem i porośnięte samosiewami sosny. Występuje bagnica torfowa, żurawina błotna i przygielka biała.
- „Kuczki Duże” - dwa niewielkie stawy na skraju wsi w otoczeniu wydm i lasu. Większy staw porasta dość licznie pałka. Gniazdują tu: kokoszka wodna, łyska, krzyżówka, licznie spotykane żaby zielone. Drugi staw mniejszy, słabo rozwinięty szuwar liczniej występują wełnianka oraz czermień błotna, przy brzegu torfowiec i pływacz.
- „Tarnina”- pas tarniny długości ok. 20 m szerokości 5-6 m ostoja licznych bezkręgowców oraz drobnych zwierząt kręgowych.

Gleby

Największą powierzchnię na terenie gminy zajmują gleby klasy IV i V. W zależności od specyfiki upraw i zbiorów płodów rolnych wyróżniamy:

- gleby klasy III to gleby orne średnio dobre; gleby brunatne, gleby bielcowe; w porównaniu do gleb klas I i II, posiadają gorsze właściwości fizyczne i chemiczne. Oznaczają się dużym wahaniem poziomu wody w zależności od opadów atmosferycznych. Na glebach tej klasy można już zaobserwować procesy ich degradacji,
- gleby klasy IV to gleby orne średnie; plony roślin uprawianych na tych glebach są wyraźnie niższe niż na glebach klas wyższych, nawet gdy utrzymywane są one w dobrej kulturze rolnej. Gleby te są bardzo podatne na wahania poziomu wód gruntowych,
- gleby klasy V to gleby orne słabe; do tej klasy należą gleby kamieniste lub piaszczyste o niskim poziomie próchnicy. Są ubogie w substancje organiczne. Do tej klasy zaliczmy również gleby orne słabe położone na terenach nie zmeliorowanych albo takich które do melioracji się nie nadają,
- gleby klasy VI to gleby orne najslabsze; w praktyce nadają się tylko do zalesienia. Posiadają bardzo niski poziom próchnicy. Próba uprawy roślin na glebach tej klasy niesie ze sobą duże ryzyko uzyskania bardzo niskich plonów.

Na obszarze powiatu radomskiego jak i gminy Gózd dominują gleby o odczynie bardzo kwaśnym i kwaśnym pH od 4,5 do pH 5,5, których udział jest znaczący i waha się w

granicach 61 – 80 %. Spowodowane jest to stanem naturalnym. Odporność gleb na degradację waha się od średniej do bardzo małej. Uwarunkowane jest to rodzajem skały macierzystej.

Powietrze atmosferyczne

Na terenie gminy Gózd nie ma punktów pomiaru zanieczyszczenia powietrza. Zlokalizowane najbliżej stanowisko pomiarowe na terenie strefy mazowieckiej znajduje się w Belsku Dużym w odległości 77 km na kierunku północno - zachodnim. Ocena w strefie jw. wykazuje bardzo wysoki poziom stężenia dla pyłu PM₁₀³ w województwie. Z tego względu strefa województwa (strefa mazowiecka) w wyniku klasyfikacji otrzymała klasę C.

Hałas

Na terenie gminy Gózd nie przeprowadzano pomiaru hałasu komunikacyjnego.

4.2. Potencjalne zmiany stanu środowiska w przypadku braku realizacji Programu Usuwania Wyrobów Zawierających Azbest dla gminy Gózd na lata 2012 - 2032

Na terenie gminy Gózd zinwentaryzowana ilość wyrobów zawierających azbest na koniec 2011 roku wynosiła około 424 703 m² (w tym na obiektach osób fizycznych 423 421 m²).

Celem Programu Usuwania Wyrobów Zawierających Azbest dla gminy Gózd jest : spowodowanie usunięcia z terenu gminy Gózd wyrobów zawierających azbest do roku 2032, spowodowanie sukcesywnej likwidacji oddziaływania azbestu na środowisko i minimalizacja negatywnych skutków zdrowotnych powodowanych kontaktem z włóknami azbestu.

Niewdrożenie założeń Aktualizacji Programu spowodować może wiele negatywnych skutków. Przede wszystkim skutki zdrowotne dla ludzi oraz skutki społeczno - ekonomiczne (m.in. nie będzie wzrastać atrakcyjność agroturystyczna oraz wartość budynków, gdzie azbest nie będzie zdemontowany).

Potencjalne zmiany stanu środowiska w przypadku braku realizacji założeń Aktualizacji Programu są następujące:

- negatywne oddziaływanie na wszystkie komponenty środowiska w przypadku niewłaściwego postępowania przy samodzielnym demontażu i składowaniu wyrobów azbestowych,
- możliwości zwiększenia stężenia pyłu azbestowego w powietrzu w trakcie niewłaściwego demontażu,
- możliwość skażenia gleb i wód gruntowych w przypadku niewłaściwego składowania,
- skażenia środowiska lokalnego poprzez składowanie w niewyznaczonych miejscach, np. przy gospodarstwach na „dzikich” wysypiskach, w lasach.

Azbest, jako odpad niebezpieczny może znacznie negatywnie wpływać na zdrowie i życie ludzi oraz na stan środowiska naturalnego przede wszystkim poprzez niewłaściwe postępowanie, wynikające najczęściej z nieświadomości oraz braku informacji odnośnie jego szkodliwości. Dlatego też jednym z ważnych elementów wdrażania Aktualizacji Programu powinna być kampania informacyjna wśród mieszkańców.

³ Roczna ocena, jakości powietrza w województwie mazowieckim. Raport, za 2010 – WIOŚ. Warszawa. 2011

5. PRZEWIDYWANE ODDZIAŁYWANIE NA ŚRODOWISKO

5.1. Stan środowiska na obszarach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem

Podstawowym celem realizacji proj. Programu Usuwania Wyrobów Zawierających Azbest dla gminy Gózd powinno być przede wszystkim spowodowanie usunięcia z terenu gminy wyrobów zawierających azbest do roku 2032.

Program obejmuje zasięgiem cały obszar gminy. Oczyszczenie terenu gminy z azbestu będzie głównie dotyczyć zabudowań mieszkalnych i gospodarczych w tym inwentarskich. Dlatego też ewentualne szkodliwe oddziaływanie w trakcie rozbiórki będzie dotyczyło tylko niewielkiego obszaru, nie będzie znacząco wpływać na stan środowiska naturalnego.

Warunkiem jest właściwe, zgodne z normami bezpieczeństwa, przeprowadzone przez wyspecjalizowane firmy usunięcie pokryć azbestowych.

Zmiany stanu środowiska wynikające z realizacji ustaleń Aktualizacji Programu są następujące:

- usunięcie niebezpiecznych elementów budowlanych zawierających azbest z terenu całej gminy do 2032 roku zgodnie z obowiązującymi przepisami,
- uniemożliwienie niewłaściwego postępowania z materiałami zawierającymi azbest (usuwanie i składowanie),
- zagwarantowanie właściwego składowania usuniętych z terenu gminy materiałów zawierających azbest (unieszkodliwienie poprzez składowanie materiałów zawierających azbest) lub unieściewanie w urządzeniach przewoźnych.

5.2. Przewidywane znaczące oddziaływania (bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnioterminowe i długoterminowe, stałe, chwilowe, pozytywne i negatywne) na środowisko

Przewidywane znaczące oddziaływania (bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnioterminowe i długoterminowe, stałe, chwilowe, pozytywne i negatywne) na środowisko działań zawartych w proj. Programu Usuwania Wyrobów Zawierających Azbest dla gminy Gózd, przedstawiono poniższą matrycę logiczną:

Tabela 1. Matryca wpływów zagadnień na poszczególne elementy ochrony środowiska

Zadania	Natura 2000	Różnorodność biologiczna	Ludzie	Zwierzęta	Rośliny	Wody	Powietrze	Powierzchnia ziemi	Krajobraz	Klimat	Zasoby naturalne	Zabytki	Dobra mineralne
Przeprowadzenie szkoleń i akcji informacyjno-edukacyjnych na temat szkodliwości wyrobów zawierających azbest i konieczności bezpiecznego ich usuwania	*	*	+	+	*	+	+	+	+	*	*	*	+
Zorganizowanie akcji wywozu odpadów zawierających azbest z terenu gminy na składowisko odpadów lub ich przetwarzania w urządzeniu przewoźnym	*	*	+	+	*	+	+	+	+	*	*	*	+
Pozyskiwanie środków finansowych na realizację programu w celu dofinansowania indywidualnych mieszkańców w zakresie organizowania akcji wywozu odpadów zawierających azbest z terenu gminy na składowisko odpadów lub ich przetwarzania w urządzeniu przewoźnym w ramach środków krajowych.	*	*	+	+	*	+	+	+	+	*	*	*	+
Monitoring procesu usuwania wyrobów zawierających azbest	*	*	+	+	*	+	+	+	+	*	*	*	+
Usuwanie wyrobów zawierających azbest z obiektów użyteczności publicznej, terenów publicznych	*	*	+	+	*	+	+	+	+	*	*	*	+
Usuwanie wyrobów zawierających azbest z budynków mieszkalnych i gospodarczych lub oczyszczenie terenu nieruchomości z odpadów zawierających azbest	*	*	+	+	*	+	+	+	+	*	*	*	+

Aktualizacja gminnego programu usuwania wyrobów zawierających azbest	*	*	+	+	*	+	+	+	+	*	*	*	+
Inwentaryzacja wyrobów zawierających azbest, z wykorzystaniem Elektronicznego Systemu Informacji Przestrzennej monitoringu procesu usuwania wyrobów zawierających azbest (wojewódzka baza danych o wyrobach i odpadach zawierających azbest WBDA)	*	*	+	+	*	+	+	+	+	*	*	*	+
Aktualizacja inwentaryzacji wyrobów azbestowych, z wykorzystaniem Elektronicznego Systemu Informacji Przestrzennej monitoringu proces usuwania wyrobów zawierających azbest (wojewódzka baza danych o wyrobach i odpadach zawierających WBDA)	*	*	+	+	*	+	+	+	+	*	*	*	+
Prowadzenie ewidencji usuwania wyrobów zawierających azbest	*	*	+	+	*	+	+	+	+	*	*	*	+

+ wpływ pozytywny, - wpływ negatywny, * brak wpływu

Przeprowadzenie wszystkich działań w obszarach szczegółowo opisanych w powyższej macierzy logicznej, skutkować będzie wpływem pozytywnym lub nie będzie miało znaczącego wpływu na zagadnienia i aspekty środowiska.

Niemniej jednak poniżej przedstawiono wszystkie możliwe zagrożenia procesu usuwania wyrobów zawierających azbest oraz wdrażania lokalnego systemu gospodarki odpadami azbestowymi na poszczególne elementy środowiska, także w sytuacjach nie wdrożenia, niepełnego wdrożenia lub niewłaściwego wdrożenia założeń, celów, zadań i działań opisanych w Programu i *Prognozie*.

W odniesieniu do poszczególnych obszarów i zagrożeń zaproponowano działania zapobiegawcze.

Natura 2000 – brak wpływu

Usunięcie wyrobów zawierających azbest będzie odbywać się zgodnie z przyjętymi zasadami ostrożności przy demontażu i składowaniu

Usunięcie azbestu z terenu gminy objętego obszarem Natura 2000 przyniesie pozytywny efekt ekologiczny zarówno na zdrowie ludzi, jak i stanu środowiska oraz siedliska ptaków i roślin (*Ostoja Kozienicka kod obszaru PLB140013, Puszcza Kozienicka PLH 140035*).

Azbest występuje tylko na terenie zamieszkałym, w skupiskach siedzib ludzkich, przy ciągach komunikacyjnych, dlatego też usuwanie niebezpiecznych pokryć dachowych w tym rejonie nie powinno znacząco wpłynąć na siedliska.

Przeprowadzenie usuwania azbestowych pokryć nie będzie oddziaływać na siedliska przyrodnicze oraz chronione gatunki roślin i zwierząt.

Różnorodność biologiczna – brak wpływu

Zagrożenia dla różnorodności biologicznej mogą nastąpić na etapie transportu odpadów, poprzez ograniczenie możliwości swobodnego przemieszczania się zwierząt ze względu na ciągi komunikacyjne.

W celu zachowania różnorodności biologicznej należy podjąć działania zapobiegające:

- fragmentacji i izolacji zbiorowisk roślinnych i populacji zwierząt,
- ograniczeniu możliwości przemieszczania się i żerowania zwierząt wewnątrz arealów osobniczych i terytoriów,
- ograniczaniu lub uniemożliwianiu migracji dalekiego zasięgu,
- ograniczaniu przepływu genów i obniżeniu zmienności genetycznej w ramach populacji,
- wymieraniu lokalnych populacji i obniżaniu bioróżnorodności obszarów.

Ludzie – wpływ pozytywny

Dawniej azbest nie był traktowany, jako substancja szkodliwa, pomimo tego, że były znane liczne dowody wskazujące na niekorzystne jego oddziaływanie na organizm ludzi i zwierząt. Nie figurował on nawet w wykazie trucizn i środków szkodliwych w rozporządzeniu Ministra

Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 28 grudnia 1963 r. w sprawie wykazu trucizn i środków szkodliwych (Dz.U Nr 2 poz. 13).

Dopiero w latach osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych ubiegłego stulecia służby sanitarne i ochrony środowiska zajęły zdecydowane stanowisko w sprawie azbestu. Rozpoczęto wówczas intensywne poszukiwania materiałów umożliwiających zastąpienie azbestu w różnych wyrobach.

Wyroby azbestowe będące w dobrym stanie technicznych oraz w odpowiedni sposób zabezpieczone - nie stanowią istotnego zagrożenia dla zdrowia ludzkiego. Problem pojawia się natomiast w momencie uszkodzenia wyrobu. Wówczas do powietrza uwalniane są włókna azbestowe, a z powietrza trafiają one do ludzkiego organizmu.

Zagrożenie zdrowia człowieka uzależnione jest od rodzaju azbestu, wielkości włókien i ich stężenia w powietrzu oraz czasu narażenia. Badania dowodzą, że najbardziej niebezpieczne są włókna respilabilne, których średnica jest mniejsza od 3 mikrometrów, a długość większa niż 5 mikrometrów. Pęczki włókien azbestowych mogą rozszczepiać się na włókna kilkudziesięciokrotnie cieńsze niż włos ludzi, kruszą się, łamią i przedostają się do atmosfery. Niewidoczne dla oka, unosząc się w powietrzu są wdychane przez ludzi.

W momencie przedostania się włókien azbestowych do organizmu człowieka, nie można ich usunąć. Po wnikięciu do organizmu głęboko penetrują układ oddechowy i powodują w nim trwałe uszkodzenia.

Wyróżnia się trzy rodzaje narażenia na pyły azbestowe:

- ekspozycja zawodowa,
- ekspozycja parazawodowa,
- ekspozycja środowiskowa.

Ekspozycje te wyróżnia się w istotny sposób wielkością stężeń włókien, ich rozmiarami, długością trwania narażenia, a co za tym idzie skutkami dla zdrowia i wielkością ryzyka wystąpienia określonych nowotworów złośliwych.

Szczególne cecha ekspozycji zawodowej jest to, iż okres latencji wynosi około 10-40 lat. Najczęściej, więc choroba występuje wiele lat po zaprzestaniu pracy w narażeniu na pył azbestowy.

Obecnie emisja włókien azbestowych może nastąpić przy demontażu wyrobów zawierających azbest. Dlatego istotne jest zapewnienie pracownikom środków ochrony indywidualnej i przestrzeganie procedur przy postępowaniu z wyrobami zawierającymi azbest. Przy prawidłowym wykonywaniu prac i odpowiednim zabezpieczeniu zagrożenie jest minimalne.

Istotne zagrożenie stanowią zniszczone płyty azbestowo - cementowe. W tym przypadku materiał wiążący, jakim jest cement ulega zniszczeniu i następuje emisja włókien do środowiska. Dlatego istotnym jest regularne sprawdzanie stanu azbestu i wyrobów zawierających azbest i natychmiastowe usunięcie w przypadku ich niezadowalającego stanu. Całkowite usunięcie wyrobów zawierających azbest z danego terenu będzie miało wpływ pozytywny na zdrowie i warunki życia mieszkańców gminy.

Zwierzęta – wpływ pozytywny

Bezpośrednie działanie włókien azbestowych na zwierzęta może powodować podobne schorzenia jak w przypadku oddziaływania na organizm ludzki. Przy prawidłowym usuwaniu wyrobów zawierających azbest oddziaływanie to nie ma miejsca. Bardziej istotnym

zagrożeniem może być hałas powstający w wyniku prac demontażowych oraz niszczenie siedlisk ptaków przy zmianie pokryć dachowych.

Ważnym oddziaływaniem będzie zwiększony ruch pojazdów w czasie transportu odpadów zawierających azbest. Spowoduje ono m.in.:

- zwiększenie barier migracyjnych,
- podwyższenie śmiertelności i zmniejszania liczebności populacji (śmiertelne „kolizje” zwierząt z jadącymi samochodami),
- płoszenie zwierząt (hałas, światło, wibracje).

Przy zachowaniu odpowiednich środków ostrożności oraz sprawnych technicznie maszyn i urządzeń można zminimalizować takie czynniki jak hałas, wibracje, emisje włókien azbestowych do środowiska.

Jednocześnie takie czynniki jak bariery migracyjne, oraz zmniejszenie populacji poprzez kolizje z jadącymi pojazdami mają charakter marginalny ze względu na niewielki udział środków transportu wyrobów zawierających azbest do całkowitego natężenia ruchu.

Usunięcie wyrobów zawierających azbest z terenów występowania zwierząt będzie miało wpływ pozytywny na ich stan zdrowia.

Rośliny - brak wpływu

Z dotychczasowych badań wynika, że włókna azbestowe mają znikomy wpływ na organizmy roślinne. Jednym z zagrożeń może być osadzanie się włókien azbestu na roślinach, co może skutkować zaburzeniami fotosyntezy. Innym zagrożeniem jest niszczenie roślin podczas prac budowlanych związanych z demontażem wyrobów zawierających azbest.

W przypadku gminy Gózd problem będzie dotyczyć jedynie demontażu pokryć dachowych azbestowo-cementowych. W związku z tym, że prace będą wykonywane na terenie zabudowy mieszkaniowej brak będzie wpływu lub wpływ na florę będzie znikomy.

Woda i gleby – wpływ pozytywny

Czynnikami powodującymi uwalnianie włókien azbestu do środowiska, w tym do wód i do gleb, są zarówno procesy naturalnej, postępującej degradacji, erozji i starzenia się skał i gleb, jak i eksploatacja, czy obróbka mechaniczna produktów zawierających azbest wytworzonych przez człowieka.

Największe narażenie na działanie azbestu odnotowuje się w miejscach demontażu elementów izolacyjnych i konstrukcyjnych zawierających jego domieszki, a także w punktach, w których są one poddawane rozładunkowi i/lub obróbce mechanicznej. Włókna azbestu mogą przedostawać się do wody bez pośrednictwa powietrza, dzieje się tak, np. w sytuacji naturalnego kontaktu wód szczelinowych ze skałami zawierającymi azbest.

Grunt zanieczyszczony włóknami azbestowymi powinien być zabezpieczony przed dostępem osób postronnych, a następnie zrehabilitowany poprzez wybranie zanieczyszczonej ziemi, przewiezienie jej na składowisko odpadów niebezpiecznych i zabezpieczenie odpowiednią przesypką technologiczną.

Usunięcie wyrobów zawierających azbest stanowiących potencjalne źródło zanieczyszczenia wody i gleby, będzie miało wpływ pozytywny na ich stan.

Powietrze – wpływ pozytywny

Wpływ na powietrze może nastąpić z kilku źródeł. Pierwszym źródłem będzie demontaż odpadów zawierających azbest w sposób niezgodny z przepisami (zrzucanie wyrobów

zawierających azbest z dachu), używanie narzędzi mechanicznych do cięcia wyrobów azbestu, niezabezpieczenie wyrobów przed możliwością pylenia.

Może wtedy nastąpić emisja włókien azbestowych do powietrza. Zagrożenia można uniknąć przez odpowiednie specjalistyczne szkolenia oraz kontrole odpowiednich służb (Nadzór Budowlany, Inspekcja Pracy).

Innym źródłem może być transport odpadów. Z jednej strony będzie to emisja spalin zawierających takie substancje, jak CO₂, SO₂, CO, NO_x. W odniesieniu do emisji powstającej w wyniku całego ruchu drogowego emisja ta jest znikoma. Innym zagrożeniem może być niewłaściwy transport odpadów. Ładunek musi być zabezpieczony przed przemieszczaniem oraz foliowany zgodnie z przepisami prawa. W przeciwnym wypadku może nastąpić emisja włókien azbestowych do powietrza. Zagrożenia można uniknąć stosując kontrole (Policja, Inspekcja Transportu Drogowego).

Usunięcie wyrobów zawierających azbest stanowiących potencjalne źródło zanieczyszczenia powietrza będzie miało wpływ pozytywny na stan jego czystości.

Krajobraz – wpływ pozytywny

Wpływ Aktualizacji Programu na krajobraz będzie miał miejsce podczas demontażu wyrobów zawierających azbest. Nastąpią krótkotrwałe zmiany w krajobrazie powstałe w wyniku prac budowlanych. Będą tu miały miejsce zmiany spowodowane montażem specjalistycznych/urządzeń (windy do zdejmowania azbestu na ziemię) oraz ewentualne rusztowania.

Kolejnym elementem będą doraźnie gromadzone na miejscu demontażu wyroby zawierające azbest. Wszystkie te zmiany będą mieć charakter krótkotrwały.

Inaczej przedstawia się sytuacja w przypadku budowy składowisk odpadów zawierających azbest. W tym przypadku zmiany krajobrazu będą mieć charakter długotrwały. Ograniczenie wpływu na krajobraz nastąpi dopiero po zakończeniu eksploatacji składowiska. W przedmiotowej Aktualizacji Programu nie przewiduje się budowy składowiska, więc wpływ ograniczy się do demontażu i transportu wyrobów zawierających azbest.

Usunięcie wyrobów zawierających azbest z dachów budynków, likwidacja „dzikich” wysypisk odpadów azbestowych wpłynie pozytywnie na krajobraz. Wg. informacji UG Gózd dotychczas na terenie gminy nie zinventaryzowano „dzikich” wysypisk zawierających odpady azbestu.

Klimat – brak wpływu

Dla oszacowania zmian klimatycznych należy wziąć pod uwagę jedynie emisje, CO₂ powstałą w wyniku pracy środków transportu. W związku ze śladową emisją w stosunku do tła zanieczyszczeń w przedmiotowej Aktualizacji Programu wartość tę można uznać za pomijalną.

Zasoby naturalne – brak wpływu

Nie przewiduje się wpływu Aktualizacji Programu na zasoby naturalne.

Zabytki – brak wpływu

Oddziaływanie Aktualizacji Programu na zabytki będzie miało charakter znikomy. Jedyne zagrożenia mogą nastąpić na etapie prac związanych z demontażem wyrobów zawierających azbest. Na tym etapie może nastąpić zniszczenie zabytków lub zamiany ich otoczenia. Biorąc pod uwagę charakter robót oraz ilość zagrożonych zabytków nie przewiduje się zagrożenia dla zabytków.

Dobra materialne – wpływ pozytywny

Biorąc pod uwagę dobra materialne przewiduje się pozytywne oddziaływanie Aktualizacji Programu na ten element. Najważniejszym i najbardziej zauważalnym efektem będzie wzrost wartości nieruchomości po zmianie pokrycia dachowego z płyt azbestowo - cementowych. Jednocześnie nastąpi poprawa wyglądu oraz przedłużenie żywotności budynków.

5.3. Rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczanie negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem realizacji programu usuwania wyrobów zawierających azbest

Proj. Programu Usuwania Wyrobów Zawierających Azbest dla gminy Gózd za cel nadrzędny stawia usunięcie azbestu z terenu gminy, dlatego też, jeśli usuwanie tych wyrobów będzie zgodne z przyjętymi zasadami ostrożności przy demontażu i składowaniu, nie należy wykazywać rozwiązań służących zapobieganiu, ograniczaniu i kompensacji ewentualnych negatywnych oddziaływań.

Efektem ekologicznym podejmowanych działań będzie usunięcie wyrobów zawierających azbest z terenu gminy. Przyniesie ono pozytywny efekt ekologiczny zarówno dla zdrowia ludzi, jak i stanu środowiska.

Do najważniejszych zadań ograniczających negatywne oddziaływanie na środowisko wyrobów zawierających azbest przewidzianych w Aktualizacji Programu należą:

- Przeprowadzenie szkoleń i akcji informacyjno-edukacyjnych na temat szkodliwości wyrobów zawierających azbest i konieczności bezpiecznego ich usuwania
- Zorganizowanie akcji wywozu odpadów zawierających azbest z terenu gminy na składowisko odpadów lub ich przetwarzania w urządzeniu przewoźnym
- Pozyskiwanie środków finansowych na realizację programu w celu dofinansowania indywidualnych mieszkańców w zakresie organizowania akcji wywozu odpadów zawierających azbest z terenu gminy na składowisko odpadów lub ich przetwarzania w urządzeniu przewoźnym w ramach środków krajowych.
- Monitoring procesu usuwania wyrobów zawierających azbest
- Usunięcie wyrobów zawierających azbest z obiektów użyteczności publicznej, terenów publicznych
- Inwentaryzacja wyrobów zawierających azbest, z wykorzystaniem Elektronicznego Systemu Informacji Przestrzennej monitoringu procesu usuwania wyrobów zawierających azbest (wojewódzka baza danych o wyrobach i odpadach zawierających azbest WBDA)
- Aktualizacja inwentaryzacji wyrobów azbestowych, z wykorzystaniem Elektronicznego Systemu Informacji Przestrzennej monitoringu proces usuwania wyrobów zawierających azbest (wojewódzka baza danych o wyrobach i odpadach zawierających WBDA)
- Aktualizacja gminnego programu usuwania wyrobów zawierających azbest
- Usunięcie wyrobów zawierających azbest z budynków mieszkalnych i gospodarczych lub oczyszczenie terenu nieruchomości z odpadów zawierających azbest
- Prowadzenie ewidencji usuwania wyrobów zawierających azbest

Program wskazuje posiadaczom materiałów zawierających azbest sposób postępowania z tymi wyrobami. Działania uzależnione są od wyniku oceny stanu technicznego i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów z azbestem.

Inwentaryzację i identyfikację wyrobów zawierających azbest powinien dokonać właściciel lub zarządca budynku, a wyniki przeglądu powinny być udokumentowane w „Ocenie stanu i

możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest" (zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Gospodarki z dnia 5 sierpnia 2010 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest).

W zależności od wyników oceny wyroby zawierające azbest mogą być dalej użytkowane lub muszą być zdemontowane i unieszkodliwione. W Aktualizacji Programu opisane są procedury dotyczące szczegółowego postępowania z wyrobami zawierającymi azbest na poszczególnych etapach (posiadacz, demontaż, transport, unieszkodliwianie). Przedstawione zostały akty prawne krajowe.

5.4. Niedostatki i braki materiałów utrudniające ocenę szkodliwego oddziaływania na środowisko ustaleń Programu

W trakcie prac nad proj. Programu Usuwania Wyrobów Zawierających Azbest dla gminy Gózd opierano się na wszelkich dostępnych materiałach dotyczących przepisów prawnych postępowania z wyrobami zawierającymi azbest oraz na ilości zinwentaryzowanego azbestu na terenie całej gminy.

W trakcie opracowywania *Prognozy* stwierdzono brak określenia stopnia pilności usunięcia wyrobów zawierających azbest, a także liczby obiektów budowlanych objętych inwentaryzacją.

Podczas wdrażania działań Aktualizacji Programu zakłada się wykorzystanie obecnie znanych i używanych metod, technik, technologii usuwania i unieszkodliwiania azbestu. Program nakreśla szacunkowe koszty usuwania azbestu z terenu gminy.

Przedstawiony został schemat zarządzania Programem.

Samorząd gminny:

- gromadzenie przez wójta, burmistrza, prezydenta miasta informacji o ilości, rodzaju i miejscach występowania azbestu i wyrobów zawierających azbest oraz przekazywanie jej do marszałka województwa z wykorzystaniem dostępnego narzędzia informatycznego www.bazaazbestowa.pl,
- przygotowywanie i aktualizacja programów usuwania wyrobów zawierających azbest, także w ramach planów gospodarki odpadami,
- organizowanie szkoleń lokalnych w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu nieruchomości bez korzystania z usług wyspecjalizowanych firm,
- organizowanie usuwania wyrobów zawierających azbest przy wykorzystaniu pozyskanych na ten cel środków krajowych lub unijnych z uwzględnieniem zasad zawartych w Programie,
- inspirowanie właściwej postawy obywateli w zakresie obowiązków związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest,
- współpraca z marszałkiem województwa w zakresie inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest oraz opracowywania programów usuwania wyrobów zawierających azbest, w szczególności w zakresie lokalizacji składowisk odpadów zawierających azbest oraz urządzeń przewoźnych do przetwarzania odpadów zawierających azbest,
- współpraca z mediami w celu propagowania odpowiednich inicjatyw społecznych oraz rozpowszechniania informacji dotyczących zagrożeń powodowanych przez azbest,
- współpraca z organizacjami społecznymi wspierającymi realizację Programu,

- współpraca z organami kontrolnymi (inspekcja sanitarna, inspekcja pracy, inspekcja nadzoru budowlanego, inspekcja ochrony środowiska)

Wszystkie opisane w Aktualizacji Programu działania pozwolą w sposób bezpieczny dla środowiska oraz ludzi pozbyć się wyrobów zawierających azbest do 2032 roku.

5.5. Oddziaływania transgraniczne związane z realizacją Programu

Obowiązek rozważania możliwości transgranicznego oddziaływania na środowisko planowanych przedsięwzięć wynika z Konwencji o ocenach oddziaływania na środowisko w kontekście transgranicznym, sporządzonej w Espoo dnia 25 lutego 1991 roku.

Specjalnej analizie powinny podlegać inwestycje zlokalizowane blisko granic, a także te realizowane dalej, ale ze względu na rozmiar przedsięwzięcia mogące powodować znaczące emisje lub zmiany w środowisku.

Gmina Gózd nie jest położona w obszarze przygranicznym, a realizacja proj. Programu Usuwania Wyrobów Zawierających Azbest dla gminy Gózd nie tworzy żadnych konsekwencji dla ewentualnych skutków środowiskowych, których charakter mógłby posiadać znaczenie transgraniczne. Skala przedsięwzięć zaproponowanych do realizacji w ramach Aktualizacji Programu ma charakter lokalny i ewentualne negatywne oddziaływanie tych przedsięwzięć będzie miało zasięg lokalny.

Na etapie *Prognozy* stwierdzono, że realizacja Aktualizacji Programu nie wskazuje na możliwość negatywnego transgranicznego oddziaływania na środowisko, mogącego objąć terytorium innych państw.

6. INFORMACJE KOŃCOWE

6.1. Metody wykorzystane przy opracowaniu prognozy i analizie realizacji programu

Przy opracowywaniu Prognozy oddziaływania na środowisko dla proj. Programu Usuwania Wyrobów Zawierających Azbest dla gminy Gózd posłużono się następującymi metodami:

- aby w pełni ocenić czy poddawany prognozie dokument zawiera elementy zapewniające ochronę środowiska kierujące się zasada zrównoważonego rozwoju,
- zbadano zależność Aktualizacji Programu z dokumentami strategicznymi wyższego szczebla (wspólnotowych, krajowych, wojewódzkich),
- przeprowadzono w Aktualizacji Programu analizę zgodności dokumentu z dokumentami regionalnymi: gminnymi,
- w bezpośrednim badaniu prognozy Aktualizacji Programu posłużono się metodą sporządzenia matrycy interakcji: wpływ danego działania na poszczególne komponenty środowiska naturalnego oznaczono określonym symbolem.

6.2. Metody analizy realizacji skutków Programu

Zasadnicze znaczenie w monitorowaniu skutków proj. Programu Usuwania Wyrobów Zawierających Azbest dla gminy Gózd posiada Urząd Gminy.

W Aktualizacji Programu w celu dokładnego zaplanowania oraz przeprowadzenia ze szczególnym zachowaniem zasad bezpieczeństwa usunięcia wyrobów zawierających azbest został przedstawiony dokładny harmonogram realizacji zadań na lata 2012 - 2032 oraz przewidziany został monitoring. Składają się na niego wykorzystywane dotychczasowe formy danych pochodzące z kontroli WIOS, informacje o rodzaju, ilości i miejscach występowania wyrobów zawierających azbest przedkładane Marszałkowi do dnia 31 marca za poprzedni rok kalendarzowy, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 23 lipca 2009 r. w

sprawie sposobu przedkładania marszałkowi województwa informacji o występowaniu substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska.

Posiadacze wyrobów zawierających azbest będą przekazywać informacje odpowiednio marszałkowi (osoby prawne) lub wójtowi (osoby fizyczne) oraz do właściwego terytorialnie Inspektoratu Nadzoru Budowlanemu. Szczegółowa kontrola tych informacji będzie dokonywana przez właściwy terytorialnie Inspektorat Nadzoru Budowlany oraz Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska. Wójt przekazuje zebrane informacje o wyrobach zawierających azbest Marszałkowi, gdzie dokonywany jest ich zapis w Wojewódzkiej Bazie Danych.

Urząd będzie projektował sprawozdania z realizacji Aktualizacji Programu, nadzorował jego realizację oraz na bieżąco aktualizował, jeśli zaistnieją takie potrzeby. Monitorowane będą środowiskowe skutki przeprowadzania, bądź zaniechania przeprowadzania przedsięwzięć.

7. STRESZCZENIE W JĘZYKU NIESPECJALISTYCZNYM

Prognoza powstała w związku z art. 46 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko.

Nadrzędnym celem *Prognozy* jest określenie potencjalnych skutków w środowisku, jakie mogą wystąpić po wdrożeniu zapisów proj. Programu usuwania wyrobów zawierających azbest dla gminy Gózd.

W *Prognozie* opisane zostały poszczególne zagadnienia ujęte w Aktualizacji Programu. Pokazuje ona również podstawowe cele Programu. W *Prognozie* przedstawiono powiązania Programu z innymi dokumentami strategicznymi takimi jak:

- Polityka Ekologiczna Państwa na lata 2009 - 2012 z uwzględnieniem perspektyw na lata z perspektywą do 2016 roku
- Krajowy Plan Gospodarki Odpadami KPGO 2014
- Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 – 2032

Zawarty w *Prognozie* został także istniejący stan środowiska oraz problemy jego ochrony z punktu widzenia realizacji Aktualizacji Programu ze szczególnym uwzględnieniem terenów podlegających ochronie. Przedstawiono także przewidywane znaczące oddziaływania - bezpośrednie, pośrednie wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnioterminowe i długoterminowe, stałe, chwilowe, pozytywne i negatywne

na następujące zagadnienia:

- zwiększenie zakresu wiedzy mieszkańców na temat azbestu, jego bezpiecznego użytkowania i usuwania (likwidacja, przyzwolenia społecznego na nielegalne zachowania związane z azbestem – nieuprawniony demontaż i wyrzucanie odpadów do m.in. lasów),
- stworzenie właściwych warunków do wdrożenia obowiązujących przepisów prawnych oraz dobrych praktyk związanych z wyrobami azbestowymi,
- stworzenie sprzyjających warunków usuwania wyrobów azbestowych w całym okresie działania Aktu. Programu.

i aspekty środowiska:

- różnorodność biologiczna,
- ludzi,
- zwierzęta,

- rośliny,
- wodę,
- powietrze,
- powierzchnie ziemi,
- krajobraz,
- klimat,
- zasoby naturalne,
- zabytki,
- dobra materialne,

W *Prognozie* przedstawiono rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczanie negatywnych oddziaływań na środowisko, na podstawie, których stwierdzono, że ich realizacja spowoduje poprawę, jakości środowiska, zachowanie różnorodności biologicznej oraz dziedzictwa przyrodniczo - kulturowego.

8. SPIS LITERATURY

- Krajowy Plan Gospodarki Odpadami 2014 – Ministerstwo Środowiska, 2010 r.
- Polityka Ekologiczna Państwa na lata 2009 - 2012 z uwzględnieniem perspektyw na lata z perspektywą do 2016 roku. 2009
- Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032, 2009, 2010 r.
- Roczna ocena jakości powietrza w województwie mazowieckim raport za 2010 rok – WIOŚ. Warszawa 2011
- Raport z wykonania Programu Usuwania Wyrobów Zawierających Azbest dla gminy Gózd w latach 2009 – 2010
- http://przyroda.radom.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=390:puszcza-kozienicka-plh-140035&catid=58:natura-2000&Itemid=112
- Informacje pozyskane ze stron internetowych oraz przekazane przez Urząd gminy

9. SPIS TABEL

Tabela 1. Matryca wpływów zagadnień na poszczególne elementy ochrony środowiska 19

PRZEWODNICZĄCY
RADY GMINY GÓZD

mgr inż. Waldemar Żaczek